

ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРУДЕНЦІЙНОГО НАГЛЯДУ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ

За час свого існування організація нагляду та регулювання діяльності комерційних банків в Україні пройшла складний етап становлення і в більшості ключових ознак наблизилася до загальносвітових стандартів. Підвищення ефективності банківського нагляду розглядається в даний час як одне із пріоритетних завдань НБУ.

Певний відрізок шляху щодо зміни підходів у сфері банківського нагляду вже пройшли. За останні роки НБУ помітно активізував свою діяльність з реалізації наглядових повноважень. Проекти нормативних актів регулярно розміщуються на офіційному сайті НБУ і обговорюються з банківським співтовариством в різному форматі. Центральний банк приступив до публікації щорічних та проміжних (квартальних) звітів про розвиток банківського сектора і банківського нагляду в Україні. Виконана велика робота з приведення нормативно-правової бази у відповідність з цілями і принципами ризик-орієнтованого банківського нагляду.

Разом з тим наглядові процедури НБУ ще мають резерви для поліпшення. Сучасна система пруденційного нагляду з ряду моментів викликає критичні зауваження вітчизняних банків. При цьому ніхто не ставить під сумнів своєчасність і обґрунтованість переходу до нової моделі банківського регулювання і нагляду. Загалом, зауваження стосуються не задуму, а цілої низки елементів його виконання.

У цьому контексті представляє інтерес міжнародна практика проведення консультацій наглядових органів з банківським співтовариством з питань черговості реалізації регулятивних ініціатив. Зокрема, при органі фінансового нагляду у Великобританії – Управлінні фінансових послуг (Financial Services Authority) створені дві комісії, котрі не входять в його структуру, але підзвітні йому, в одній з яких представлені фахівці - практики банківської справи, а в іншій – споживачі банківських послуг. У завдання першої комісії входить забезпечення тісного взаємозв'язку з представниками банківської сфери та підготовка рекомендацій щодо обґрунтованості рішень щодо вибору і черговості наглядових заходів; у завдання іншої – слугувати протипагою в цьому процесі і не допускати прийняття регулятивних рішень виключно в інтересах банків.

Особливої уваги заслуговує питання надмірності форм звітності кредитних організацій, частина яких або дублює один одну, або не впливає із суті наглядової практики. За експертними оцінками, кожен банк витрачає на складання звітності в середньому приблизно 10-15% власного вкладу сукупного фонду робочого часу. Тільки в НБУ щорічно вони подають близько 4 тис. звітів за різними формами. Крім цього, різні форми звітності направляються в інші

органи державної влади: Державну службу статистики України, Державну службу фінансового моніторингу, Державну фіскальну службу України, Державну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансової послуг, Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку і т. д.

Україні для покращення пруденційного нагляду за банківською системою в процесі реформування фінансового сектора необхідно розглянути питання про доцільність посилення ступеня інтегрування нагляду.

Оптимізація обсягу і складу банківської звітності неодноразово була предметом обговорення на різних форумах. Офіційні представники НБУ підтверджували готовність вивчити цю проблему і прийняти відповідні рішення. Натомість відбулось розширення числа звітних форм. До звітності за вітчизняними стандартами додалася звітність за МСФЗ, а також додаткова звітність по системі страхування вкладів громадян. Більше того, збільшилася частота їх складання: щоденне дотримання нормативів, включаючи величину власного капіталу, ведення реєстру зобов'язань перед вкладниками за станом на кожен день.

На нашу думку, необхідна зміна складу, строків та порядку подання звітності та різних повідомлень. Для цього необхідно створити єдиний інформаційний центр фінансового ринку, на базі якого буде проводитися моніторинг стану ринку і будуть прийматися зважені рішення щодо його регулювання. Форми, терміни і порядок здачі звітності, втім, як і самі методи регулювання, для всіх видів організацій фінансового ринку будуть уніфіковані. Процедура подання звітності спроститься і систематизується, багато форм звітності будуть скасовані взамін на скорочення звітного періоду, аж до подання звітності на щоденній основі, як зараз ця вимога діє для кредитних організацій. Обмін звітами та іншими документами між регулятором і піднаглядними організаціями буде відбуватися за допомогою електронного документообороту з використанням електронного підпису.

Пропонуємо створити координаційний орган в складі НБУ, в який будуть входити представники різних міністерств і відомств, а також представники професійної спільноти. Даний орган дозволить враховувати думку учасників ринку і проводити єдину зважену державну політику у банківській сфері країни.

Також, на нашу думку, до найбільших банків необхідно застосовувати особливе банківське регулювання та нагляд. Сьогодні НБУ до всіх кредитних організацій застосовує єдиний підхід, з точки зору пруденційних норм. Більше того, *de facto* до найбільших банків пред'являються м'якші вимоги. Якщо взяти до уваги, що системоутворюючі банки є джерелами системних ризиків для всього сектора, то до них повинні пред'являтися вищі вимоги і їм потрібно приділяти більше уваги, ніж усім іншим.

Також вважаємо, що з метою прискорення процесу консолідації та капіталізації банківської системи доцільно скоротити терміни збільшення розміру регулятивного капіталу банку (Н1), що отримав банківську ліцензію, до 2020 року. Зауважимо, що Н1 приймає участь у розрахунку таких нормативів:

Н2 – норматив адекватності регулятивного капіталу;

Н7 – норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента;

Н8 – норматив великих кредитних ризиків;

Н9 – норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру;

Н10 – норматив максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам.

Тому коригування Н1 буде дієвим стимулом посилення пруденційного нагляду за банківськими установами, оскільки банки, що мають невеликий капітал, не здатні забезпечити достатній обсяг активів для здійснення банківських операцій на ринкових принципах, вони або є кептивними, або здійснюють операції, не пов'язані до банківських, або спеціалізуються на проведенні незаконних операцій. Банки, власники яких не можуть знайти необхідних коштів для їх капіталізації або не зможуть знайти партнерів для здійснення злиттів і формування більших структур на цій основі, повинні будуть або закритися, або переоформити банківську ліцензію на ліцензію небанківської кредитної організації або спеціалізованого банку з обмеженою ліцензією.

Варто також зауважити, що на початку листопада 2015 року НБУ анонсував деякі зміни щодо зменшення звітного навантаження банків, яке буде відбуватися в рамках проведення трансформації системи звітності Національного банку України, завершення якої планується у 2016 році: звітність планують перевести в електронний формат, Національний банк також концентрує та стандартизує методологію складання показників статистичної звітності, що дозволить уникнути їх дублювання та підвищити якість даних. Зміни відбуватимуться відповідно до вимог Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 р.

Вважаємо, що зазначені заходи щодо реформування системи пруденційного нагляду підвищать прозорість діяльності учасників фінансового ринку, а також дозволять спростити звітність та зменшать звітне навантаження для вітчизняних банків.

Вікторія НАЗРУК

*студентка Навчально-наукового інституту
міжнародних економічних відносин ім. Б.Д. Гаврилишина*

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи О.Л.Малахова

ДЕФОЛТ ЕКОНОМІКИ: ЗАГРОЗИ ЧИ ПРИХОВАНІ МОЖЛИВОСТІ

На сьогоднішній день слово «дефолт» використовується досить часто та майже кожним пересічним громадянином. Однак, не всі розуміють, що таке «дефолт», а тим більше, яке значення матиме технічний дефолт для української